

Värdigt liv i äldreomsorgen

Sammanfattning

I betänkandet behandlas regeringens proposition 2009/10:116 Värdigt liv i äldreomsorgen.

Med anledning av propositionen har en följdmotion väckts.

I propositionen föreslås att det införs en bestämmelse i socialtjänstlagen (2001:453), förkortad SoL, om en nationell värdegrund för äldreomsorgen. Värdegrunden innebär att socialtjänstens omsorg om äldre ska inriktas på att äldre personer får leva ett värdigt liv och känna välbefinnande.

Det föreslås också att det införs en bestämmelse i SoL om att den äldre personen, så långt det är möjligt, ska kunna välja när och hur stöd och hjälp i boendet och annan lättåtkomlig service ska ges.

Vidare föreslås en ändring i lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter som ger kommunerna befogenhet att lämna kompensation till en enskild person. En kommun får lämna kompensation till en person när denna inte har fått bistånd enligt SoL inom skälig tid eller i enlighet med beslut av socialnämnden eller ett avgörande av en domstol. Kompensation får även lämnas när socialnämnden inte fullgjort en garanti som lämnats till personen att inom en viss tid eller på ett visst sätt tillhandahålla personen bistånd.

Utskottet välkomnar och ställer sig bakom de föreslagna lagändringarna. Samtliga motionsyrkanden avstyrks.

Lagförslagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2011.

I betänkandet finns 10 reservationer (s, v, mp).

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Ärendet och dess beredning	5
Propositionens huvudsakliga innehåll	5
Utskottets överväganden	6
Värdigt liv i äldreomsorgen	6
Värdegrundsmärkning	9
Kommunalisering av hemsjukvården	11
Nationell handlings- och åtgärdsplan	12
Ökad mångfald av utförare	14
Nationell yrkeskompetens	16
Investeringsstöd till trygghetsbostäder m.m.	17
Särskilt boende enligt socialtjänstlagen	19
Indelningen i byggnadstyp	21
Meddelarskydd	23
Reservationer	25
1. Värdigt liv i äldreomsorgen, punkt 1 (s, v, mp)	25
2. Värdegrundsmärkning, punkt 2 (s, v, mp)	26
3. Kommunalisering av hemsjukvården, punkt 3 (s, v, mp)	26
4. Nationell handlings- och åtgärdsplan, punkt 4 (s, v, mp)	27
5. Ökad mångfald av utförare, punkt 5 (s, v, mp)	28
6. Nationell yrkeskompetens, punkt 6 (s, v, mp)	29
7. Investeringsstöd till trygghetsbostäder m.m., punkt 7 (s, v, mp)	30
8. Särskilt boende enligt socialtjänstlagen, punkt 8 (s, v, mp)	31
9. Indelningen i byggnadstyp, punkt 9 (s, v, mp)	31
10. Meddelarskydd, punkt 10 (s, v, mp)	32
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	34
Propositionen	34
Följdmotionen	34
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	35

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. **Värdigt liv i äldreomsorgen**

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453),
2. lag om ändring i lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2009/10:116 och avslår motion 2009/10:So3 av Ylva Johansson m.fl. (s, v, mp) yrkande 2.

Reservation 1 (s, v, mp)

2. **Värdegrundsmärkning**

Riksdagen avslår motion

2009/10:So3 av Ylva Johansson m.fl. (s, v, mp) yrkande 3.

Reservation 2 (s, v, mp)

3. **Kommunalisering av hemsjukvården**

Riksdagen avslår motion

2009/10:So3 av Ylva Johansson m.fl. (s, v, mp) yrkande 4.

Reservation 3 (s, v, mp)

4. **Nationell handlings- och åtgärdsplan**

Riksdagen avslår motion

2009/10:So3 av Ylva Johansson m.fl. (s, v, mp) yrkande 5.

Reservation 4 (s, v, mp)

5. **Ökad mångfald av utförare**

Riksdagen avslår motion

2009/10:So3 av Ylva Johansson m.fl. (s, v, mp) yrkande 6.

Reservation 5 (s, v, mp)

6. **Nationell yrkeskompetens**

Riksdagen avslår motion

2009/10:So3 av Ylva Johansson m.fl. (s, v, mp) yrkande 7.

Reservation 6 (s, v, mp)

7. **Investeringsstöd till trygghetsbostäder m.m.**

Riksdagen avslår motion

2009/10:So3 av Ylva Johansson m.fl. (s, v, mp) yrkande 8.

Reservation 7 (s, v, mp)

8. **Särskilt boende enligt socialtjänstlagen**

Riksdagen avslår motion

2009/10:So3 av Ylva Johansson m.fl. (s, v, mp) yrkande 9.

Reservation 8 (s, v, mp)

9. Indelningen i byggnadstyp

Riksdagen avslår motion

2009/10:So3 av Ylva Johansson m.fl. (s, v, mp) yrkande 10.

Reservation 9 (s, v, mp)

10. Meddelarskydd

Riksdagen avslår motion

2009/10:So3 av Ylva Johansson m.fl. (s, v, mp) yrkande 1.

Reservation 10 (s, v, mp)

Stockholm den 29 april 2010

På socialutskottets vägnar

Kenneth Johansson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Kenneth Johansson (c), Cecilia Widegren (m), Magdalena Andersson (m), Christer Engelhardt (s), Marianne Kierkemann (m), Lars U Granberg (s), Barbro Westerholm (fp), Marina Pettersson (s), Jan R Andersson (m), Lennart Axelsson (s), Margareta B Kjellin (m), Catharina Bråkenhielm (s), Thomas Nihlén (mp), Ann Arleklo (s), Eva Olofsson (v), Gunnel Wallin (c) och Lars-Axel Nordell (kd).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Utskottet behandlar i detta betänkande regeringens proposition 2009/10:116 Värddigt liv i äldreomsorgen. Regeringens förslag till riksdagsbeslut finns i bilaga 1 och lagförslagen i bilaga 2. Lagförslagen har granskats av Lagrådet.

Med anledning av propositionen har en följdmotion väckts. Följdmotionen finns i bilaga 1.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att det införs en bestämmelse i socialtjänstlagen (2001:453), förkortad SoL, om en nationell värdegrund för äldreomsorgen. Värdegrunden innebär att socialtjänstens omsorg om äldre ska inriktas på att äldre personer får leva ett värdigt liv och känna välbefinnande.

Det föreslås också att det införs en bestämmelse i SoL om att den äldre personen, så långt det är möjligt, ska kunna välja när och hur stöd och hjälp i boendet och annan lättåtkomlig service ska ges.

Vidare föreslås en ändring i lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter som ger kommunerna befogenhet att lämna kompensation till en enskild person. En kommun får lämna kompensation till en person när denna inte har fått bistånd enligt SoL inom skälig tid eller i enlighet med beslut av socialnämnden eller ett avgörande av en domstol. Kompensation får även lämnas när socialnämnden inte fullgjort en garanti som lämnats till personen att inom en viss tid eller på ett visst sätt tillhandahålla personen bistånd.

Lagförslagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2011.

Utskottets överväganden

Värdigt liv i äldreomsorgen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453) och lag om ändring i lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter. Riksdagen avslår ett motionsyrkande om utvärdering av skadeståndsmöjlighet.

Jämför reservation 1 (s, v, mp).

Propositionen

Nationell värdegrund för äldreomsorgen

Regeringen föreslår att en bestämmelse införs i socialtjänstlagen (2001:453) om att socialtjänstens omsorg om äldre ska inriktas på att äldre personer får leva ett värdigt liv och känna välbefinnande (värdegrund).

Den befintliga lagstiftningen behöver förtydligas genom en formulerad värdegrund för äldreomsorgen. Det måste finnas ett medvetet förhållningssätt som både tar hänsyn till individens behov av att få leva ett värdigt liv och att känna välbefinnande. Värdegrunden ska gälla för både offentligt och enskilt bedriven verksamhet, och en nationell värdegrund bör vara en utgångspunkt för alla som arbetar inom äldreomsorgen utifrån socialtjänstlagen. Värdegrunden omfattar såväl handläggning av ärenden som utförande av insatser.

Värdegrunden är en del i socialtjänstlagen och kan bidra till en ökad tydlighet och likvärdighet över landet kring de förhållningssätt som ska gälla. När det gäller tillämpningen av värdegrunden, hur de olika kommunerna och verksamheterna ska arbeta för att leva upp till denna, måste verksamheterna själva få utforma sitt arbete. Regeringen bedömer att den nationella värdegrunden kommer att ge förutsättningar för att värna om god kvalitet i såväl insatserna som verksamheten.

Regeringen anser att värdigt liv och välbefinnande är centrala begrepp i värdegrunden. Värdighet i betydelsen att en person även vid hög ålder har rätt att leva sitt liv utifrån sin identitet och personlighet innebär att hon eller han bör få stöd i att behålla sina intressen och vanor, men även i vissa fall att bryta ett mönster av vanor. Välbefinnande tar sikte på den subjektivt upplevda känslan av välbefinnande. Med välbefinnande avses i detta sammanhang upplevelsen av den egna livssituationen.

Stärkt rätt till inflytande

Regeringen föreslår också att en bestämmelse införs i socialtjänstlagen om att den äldre personen så långt det är möjligt ska kunna välja när och hur stöd och hjälp i boendet samt annan lättåtkomlig service ska ges.

Betydelsen av individanpassning framgår bl.a. av olika bestämmelser i socialtjänstlagen. Regeringen anser dock att äldre personers inflytande över insatsernas utformning och genomförande behöver förtydligas. Syftet är främst att underlätta äldre personers inflytande över genomförandet av de beslutade insatserna. Möjligheten att kunna påverka genomförandet av insatserna bör finnas oavsett om personen bor i ordinärt eller särskilt boende.

Genom ett tillägg i socialtjänstlagen vill regeringen stödja, påskynda och förstärka en utveckling som redan pågår i olika kommuners hemtjänst. En sådan utveckling innebär att biståndsbeslut som rör hemtjänst utformas utifrån en samlad tidsram för de insatser som beslutats, grundade på redovisade behov samt en bedömning av skälig levnadsnivå. Utifrån biståndsbeslutet om insatserna bör det finnas utrymme för att genomföra insatserna i samtal mellan den äldre personen och personalen som ska utföra den.

Kompensation till enskilda personer

Regeringen föreslår att kommunerna genom ändring i lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter ges befogenhet att lämna kompensation till en enskild person i samband med att bistånd tillhandahålls enligt socialtjänstlagen. En kommun föreslås få lämna kompensation till en person när han eller hon inte har fått bistånd inom skälig tid eller i enlighet med beslut av socialnämnden eller ett avgörande av en domstol. Kompensation får även lämnas när socialnämnden inte fullgjort en garanti som lämnats till personen att inom en viss tid eller på ett visst sätt tillhandahålla bistånd. En bestämmelse föreslås om att den eller de nämnder som avses i 2 kap. 4 § första stycket socialtjänstlagen ska ha hand om verksamheten. Den nya bestämmelsen inskränker inte kommunernas skyldigheter enligt socialtjänstlagen.

Regeringen anser att kommunernas incitament att åtgärda brister vid utförandet av en biståndsinsats behöver stärkas vad gäller att i vissa fall kunna kompensera den enskilde. Ett annat viktigt syfte är att tydliggöra för brukare och övriga medborgare att individens behov ska respekteras.

Det ska vara frivilligt för kommunen att tillämpa möjligheten till kompensation. Om och när, i vilken omfattning och på vilket sätt kompensation ska kunna lämnas måste varje kommun själv få ta ställning till. Den kompensation som lämnas kan t.ex. avse ekonomisk ersättning eller nedläggning av avgiften för den aktuella biståndsbeslutade insatsen eller erbjudande om stöd vid annan tidpunkt. Likställighetsprincipen i kommunallagen innebär att kommunen ska behandla sina medlemmar lika.

Eftersom socialtjänstlagen har en räckvidd som i vissa fall avser personer som inte är kommunmedlemmar bör även den som inte är kommunmedlem kunna kompenseras i de fall socialnämnden i kommunen fattat beslut som rör denne.

Skulle det uppkomma problem med tillämpningen finns möjligheten för varje kommunmedlem att överklaga det enskilda beslutet att lämna kompensation med laglighetsprövning enligt kommunallagen.

Det bör även vara möjligt att kunna kompensera för brister i utförandet av olika insatser som inträffat innan kommunen beslutat att införa ett kompensationssystem. En särskild övergångsbestämmelse är därför nödvändig.

Motionen

I motion So3 av Ylva Johansson m.fl. (s, v, mp) yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om en utvärdering av den föreslagna skadeståndsmöjligheten. Motionärerna anför att förslaget om skadeståndsmöjlighet är ett nytt sätt att bedriva lagstiftningsarbete. Med tanke på de invändningar som förts fram av vissa remissinstanser angående konsekvenserna av förslaget föreslår motionärerna att det görs en utvärdering av hur systemet med skadeståndsskyldighet (kommunal kompensation) utvecklas och att resultatet redovisas för riksdagen.

Utskottets ställningstagande

Regeringens satsningar inom äldreområdet tar sin utgångspunkt i äldre personers önskan att ha makt och inflytande över sina liv. Därmed skapas förutsättningar för att kunna åldras i trygghet, med bibehållen värdighet och med en känsla av välbefinnande. En trygg och värdig äldreomsorg av god kvalitet och med betydande valfrihet för äldre kvinnor och män är utgångspunkten för regeringens åtgärder.

En värdegrund för äldreomsorgen kan bidra till att tydliggöra att verksamheten ska inriktas på den äldre personens behov av värdighet när hon eller han får omsorgsinsatser eller i annat fall har kontakt med verksamheter inom äldreomsorgen. En formulerad värdegrund för äldreomsorgen är ett sätt att förnya tänkesätt inom sådan omsorg och är ett komplement till den utveckling som redan pågår. En värdegrund som ska befästa ett synsätt om att äldre kvinnor och män ska kunna leva efter sin identitet och personlighet måste innehålla två aspekter, dels ett värdigt liv, dels möjligheter att känna välbefinnande i tillvaron.

Utskottet delar bedömningen att lagstiftningen behöver förtydligas genom en formulerad värdegrund för äldreomsorgen. Det måste finnas ett medvetet förhållningssätt som både tar hänsyn till individens behov av att få leva ett värdigt liv och att känna välbefinnande.

Utskottet delar regeringens bedömning att äldre personers inflytande över insatsernas utformning och genomförande behöver förtydligas på så sätt att den äldre personen så långt det är möjligt ska kunna välja när och hur stöd och hjälp i boendet samt annan lättåtkomlig service ska ges.

Kommunernas incitament att åtgärda brister vid utförandet av en biståndsinsats behöver stärkas vad gäller att i vissa fall kunna kompensera den enskilde. Många äldre personer som är i behov av insatser inom äldreomsorgen har av olika skäl svårt att framföra kritik och att hävda sin rätt. Ett annat viktigt syfte med förslaget är att tydliggöra för brukare och övriga medborgare att individens behov ska respekteras. Utskottet noterar att det ska vara frivilligt för kommunen att tillämpa möjligheten till kompensation. Om och när, i vilken omfattning och på vilket sätt kompensation ska kunna lämnas måste varje kommun själv få ta ställning till. Ett åliggande för kommunerna skulle leda alltför långt.

Utskottet ställer sig därmed bakom förslagen till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453) och lag om ändring i lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter.

Utskottet utgår från att regeringen följer upp och utvärderar resultatet av nu aktuella lagändringar.

Motion So3 (s, v, mp) yrkande 2 får genom det anförda anses tillgodosedd och avstyrks.

Värdegrundsmärkning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om värdegrundsmärkning.

Jämför reservation 2 (s, v, mp).

Propositionen

För att tydliggöra verksamhetens kvalitet för äldre personer och andra intresserade anser regeringen att ett frivilligt system för värdegrundsmärkning av äldreomsorg i såväl kommunalt som enskilt bedrivna äldreomsorg bör införas. Ett system för värdegrundsmärkning kan stimulera utförarnas förändrings- och förbättringsarbete och även förbättra den enskildes valmöjligheter i vardagens omsorg.

Värdegrundsmärkning är en av flera informationskällor för äldre personer som vill välja utförare inom äldreomsorgen. Regeringen anser att en värdegrundsmärkning kan komplettera öppna jämförelser som verktyg för jämförelser mellan enskilda verksamheter och på så sätt förstärka utvecklingen av kvalitet inom äldreomsorgen och tydliggöra för äldre personer vad de kan förvänta sig. Värdegrundsmärkningen, öppna jämförelser och

den statliga tillsynen bör baseras på en gemensam syn på kvalitet så att de olika systemen inte ger motstridiga signaler om kvaliteten i verksamheten hos en viss enhet eller utförare.

I dag tillämpas olika garantier i flera kommuner. Garantierna är kommunernas egna utfästelser om vad som gäller för olika tjänster, dvs. kommunen garanterar att tjänsterna ska uppfylla vissa krav. Garantin och värdegrundsmärkningen kompletterar varandra.

Värdegrundsmärkningen bör sätta fokus på innehållet och kvaliteten samt på verksamhetens förmåga att tillämpa den nationella värdegrunden, att anpassa insatserna till den enskilda personens behov och på olika variabler som belyser hur de äldre och deras närstående upplever kvaliteten inom verksamheten m.m.

Regeringen anser att det till en början kan vara lämpligt med en viss statlig finansiering för att planera och införa värdegrundsmärkningen. Regeringen avser därför att avsätta ett statligt ekonomiskt stimulansbidrag om sammantaget 10 miljoner kronor under tre år för att initiera ett system för värdegrundsmärkning.

Aktuellt

Regeringen beslutade den 25 mars 2010 att ge Socialstyrelsen i uppdrag att under åren 2010–2012, i samråd med Sveriges Kommuner och Lands-ting, Famna, Vårdföretagarna och andra lämpliga organisationer, initiera och utveckla kriterier för värdegrundsmärkning av äldreomsorg. Socialstyrelsen ska också ta fram ett förslag på system för värdegrundsmärkning och förslag på hur ett sådant system kan förvaltas samt föreslå hur systemet ska göras tillgängligt för äldre personer, anhöriga och personal inom äldreomsorgen. En slutrapport ska lämnas senast den 31 mars 2013.

Motionen

I motion So3 av Ylva Johansson m.fl. (s, v, mp) yrkande 3 begärs ett tillkännagivande om värdegrundsmärkning. Motionärerna anser att ”värdegrundsmärkning” är ett flummigt begrepp och en alltför snäv definition av vad som är viktig kvalitet. Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag om kvalitetsmärkning av äldreomsorgen där även andra viktiga kvalitetsaspekter som t.ex. läkemedelsanvändningen och personalens kompetens redovisas.

Utskottets ställningstagande

För att tydliggöra verksamhetens kvalitet för äldre personer och andra intresserade anser utskottet att ett frivilligt system för värdegrundsmärkning av äldreomsorg i såväl kommunalt som enskilt bedriven äldreomsorg

bör införas. Ett system för värdegrundsmärkning kan stimulera utförarnas förändrings- och förbättringsarbete och även förbättra den enskildes valmöjligheter i vardagens omsorg.

Utskottet anser att värdegrundsmärkningen bör sätta fokus på innehållet och kvaliteten samt på verksamhetens förmåga att tillämpa den nationella värdegrunden, att anpassa insatserna till den enskilda personens behov och på olika variabler som belyser hur de äldre och deras närstående upplever kvaliteten inom verksamheten m.m.

Utskottet noterar att regeringen nyligen har beslutat att ge Socialstyrelsen i uppdrag att under åren 2010–2012, i samråd med Sveriges Kommuner och Landsting, Famna, Vårdföretagarna och andra lämpliga organisationer, initiera och utveckla kriterier för värdegrundsmärkning av äldreomsorg. Socialstyrelsen ska också ta fram ett förslag på system för värdegrundsmärkning och på hur ett sådant system kan förvaltas samt föreslå hur systemet ska göras tillgängligt för äldre personer, anhöriga och personal inom äldreomsorgen.

Utskottet utgår från att regeringen följer utvecklingen på området.

Motion So3 (s, v, mp) yrkande 3 får genom det anförda anses tillgodosedd och avstyrks.

Kommunalisering av hemsjukvården

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om huvudmannaskapet för hemsjukvården.

Jämför reservation 3 (s, v, mp).

Propositionen

Regeringen avser att tillsätta en nationell samordnare med uppgift att stödja landsting och kommuner med att fortsätta processen med att överföra ansvaret för hemsjukvården från landstinget till kommunerna. Samordnaren bör kartlägga vilka hinder som finns för ett övertagande, föreslå hur ett övertagande kan gå till och samverka med landsting och kommuner i denna process.

En befogenhet för kommuner att anställa läkare kan vara en åtgärd för att förhindra att äldre personer sänds till akutsjukhus i de fall som sjukvårdsinsatser skulle kunna ges i bostaden. Regeringen avser därför att ge den nationella samordnaren i uppdrag att utreda frågan om kommunerna ska ges befogenhet att anställa läkare.

Motionen

I motion So3 av Ylva Johansson m.fl. (s, v, mp) yrkande 4 begärs ett tillkännagivande om huvudmannaskapet för hemsjukvården. Motionärerna anser att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett lagförslag om kommunalisering av hemsjukvården. De anser att propositionens förslag är för svagt och defensivt. De organisatoriska problemen kring hemsjukvården behöver lösas en gång för alla för att verksamheten ska kunna utvecklas. Med ett samlat huvudmannaskap ökar förutsättningarna för att de medicinska och sociala insatserna ska kunna integreras till en helhet.

Utskottets ställningstagande

Närmare två tredjedelar av landets kommuner har genomfört en frivillig kommunalisering av hemsjukvården som inneburit en klar förbättring av vården för den enskilde. Utskottet delar regeringens bedömning att det bör tillsättas en nationell samordnare med uppgift att stödja landsting och kommuner att fortsätta processen att överföra ansvaret för hemsjukvården från landstinget till kommunerna.

Utskottet anser inte att riksdagen bör ta något initiativ med anledning av motion So3 (s, v, mp) yrkande 4. Motionsyrkandet avstyrks.

Nationell handlings- och åtgärdsplan

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om våld mot äldre och mäns våld mot äldre kvinnor.

Jämför reservation 4 (s, v, mp).

Propositionen

Äldre personer är överrepresenterade i nästan alla typer av olyckor, bl.a. fall-, trafik- och brandolyckor.

Länsstyrelserna och Socialstyrelsen genomförde 2008–2009 en nationell tillsyn över socialtjänstens arbete med våldsutsatta kvinnor. Tillsynen visar bl.a. på brister i äldreomsorgen när det gäller personalens kompetens att bistå äldre kvinnor som utsätts för våld i hemmet. Det framkommer också att socialtjänsten genomför väldigt få insatser som riktar sig till äldre våldsutsatta kvinnor.

Regeringen anser att det finns skäl att ta ett samlat grepp för att stärka det säkerhetsfrämjande arbetet bland äldre. Det är ett angeläget område där det finns en stor potential att både minska mänskligt lidande och spara ekonomiska resurser. Kunskap om verksamma metoder finns till viss del, men den behöver omvandlas i handling, och det kräver att många aktörer samverkar.

Aktuellt

Regeringen beslutade den 11 mars 2010 att uppdra åt Socialstyrelsen att ta fram en nationell handlings- och åtgärdsplan för säkerhetsfrämjande arbete för personer som är 65 år eller äldre. Planen ska tas fram i samarbete med Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Statens folkhälsoinstitut och Rikspolisstyrelsen och i samråd med Boverket, Brottsförebyggande rådet och andra berörda myndigheter utifrån respektive ansvarsområde samt andra aktörer som t.ex. Sveriges Kommuner och Landsting och pensionärsorganisationer. Uppdraget ska slutredovisas senast den 1 december 2011.

Motionen

I motion So3 av Ylva Johansson m.fl. (s, v, mp) yrkande 5 begärs ett tillkännagivande om våld mot äldre och mäns våld mot äldre kvinnor. Motionärerna föreslår att frågan om våld mot äldre och mäns våld mot äldre kvinnor bör få en central roll i handlings- och åtgärdsplanen, och konkreta förslag på hur detta problem ska motverkas bör presenteras i detta sammanhang.

Utskottets ställningstagande

Utskottet noterar och ser positivt på att regeringen nyligen har beslutat att uppdra åt Socialstyrelsen att i samarbete med flera andra myndigheter ta fram en nationell handlings- och åtgärdsplan för säkerhetsfrämjande arbete för personer som är 65 år eller äldre. I uppdraget ingår bl.a. att lämna förslag på konkreta nationella mål och på hur berörda aktörer kan omsätta befintlig kunskap om förebyggande och säkerhetsfrämjande åtgärder till praktisk handling. I uppdraget ingår också att föreslå på vilket sätt man kan skapa incitament för samverkan mellan kommunerna, primärvården, polisen och den ideella sektorn i syfte att minska olycksfall bland äldre samt våld och kriminalitet mot äldre.

Utskottet kan således konstatera att frågan om våld mot äldre har en central roll i uppdraget att ta fram en nationell handlings- och åtgärdsplan.

Motion So3 (s, v, mp) yrkande 5 får genom det anförda anses tillgodosedd och avstyrks.

Ökad mångfald av utförare

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om likvärdiga villkor för privata och offentliga utförare i äldreomsorgen.

Jämför reservation 5 (s, v, mp).

Propositionen

Regeringens insatser för att främja en mångfald av utförare inom vård och omsorg bör enligt regeringen fortsätta för att skapa förutsättningar för att bl.a. äldre personer ska kunna ha ökad valfrihet och för att verksamheter med olika inriktningar ska uppstå.

Äldre personers fria val och inflytande över det stöd och den hjälp som äldreomsorgen ger måste stärkas. En ökad valfrihet inom äldreomsorgen leder till bättre möjligheter för individen att få sina behov och önskemål tillgodosedda. En förutsättning för ökad valfrihet är att det finns många utförare att välja bland. Fler måste vilja och kunna etablera sig som leverantörer av den offentligt finansierade vården och omsorgen. Mot bakgrund av detta har regeringen de senaste åren genomfört en rad åtgärder för att stärka valfriheten och mångfalden inom både hälso- och sjukvården och omsorgen.

Den nya lagen om valfrihetssystem innebär att många entreprenörer ligger i startgroparna eller redan har startat företag inom vård- och omsorgsområdet. Många kommuner har dock inte hunnit få reformerna på plats, och klara spelregler saknas i många fall. Det har inneburit att många av de riktade insatser som regeringen beslutat om för att öka mångfalden ännu inte gett resultat fullt ut. För att bedöma effekterna av de riktade insatserna och göra bedömningar av fortsatta insatser är det angeläget att samla in kunskap om det pågående reformarbetet och om hur marknaden utvecklas för utförare inom vården av och omsorgen om äldre såväl som inom andra delar av vården och omsorgen. Regeringen har därför gett olika myndigheter i uppdrag att följa utvecklingen.

Tillväxtverket (dåvarande Nutek) överlämnade i november 2008 ett förslag till handlingsprogram för entreprenörskap och förnyelse i vård och omsorg 2009–2013. Tillväxtverket och Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser (Tillväxtanalys) har fått i uppdrag att följa upp och bedöma utvecklingen av mångfald och entreprenörskap i vård och omsorg samt att årligen rapportera om läget på området. Myndigheterna ska också göra bedömningar och föreslå eventuella åtgärder för att underlätta mångfald och entreprenörskap i vård och omsorg.

Vidare avser regeringen att inrätta ett nationellt välfärdsutvecklingsråd, som ska samla aktörer på marknaden och kontinuerligt ha en dialog om hinder för utveckling på marknaden och om hur dessa hinder ska kunna

undanröjas. Inte minst är det nödvändigt att följa effekterna av valfrihetsreformerna och studera om det blir en ökad mångfald av utförare för äldre personer i behov av vård och omsorg samt för deras anhöriga.

Socialstyrelsen har i uppdrag att följa upp utvecklingen av användandet av valfrihetssystem och hur valfrihetssystemet påverkar t.ex. tillgänglighet, kontinuitet och kvalitet ur ett brukarperspektiv. Uppföljningen bör göras bl.a. utifrån nationella mål om jämlikhet, jämställdhet och likvärdighet över landet. Valfrihetssystemets konsekvenser för utsatta brukargrupper bör särskilt uppmärksammas. Uppdraget ska delredovisas årligen fram till och med 2012.

Motionen

I motion So3 av Ylva Johansson m.fl. (s, v, mp) yrkande 6 begärs ett tillkännagivande om likvärdiga villkor för privata och offentliga utförare i äldreomsorgen. Enligt motionärernas mening bör det inte göras särskilda statliga satsningar för att främja privata driftsformer framför andra driftsformer. De föreslår att denna statliga satsning på ett införande av olika organisatoriska system avbryts. Staten bör ägna sig åt att styra kvalitet och inte organisation.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens bedömning att insatserna för att främja en mångfald av utförare inom vård och omsorg bör fortsätta för att skapa förutsättningar för att bl.a. äldre personer ska kunna ha ökad valfrihet och för att verksamheter med olika inriktningar ska uppstå.

Utskottet anser att äldre personers fria val och inflytande över det stöd och den hjälp som äldreomsorgen ger måste stärkas. En förutsättning för ökad valfrihet är att det finns många utförare att välja bland. De senaste åren har en rad åtgärder genomförts för att stärka valfriheten och mångfalden inom både hälso- och sjukvården och omsorgen.

Valfrihetsreformen är en del av en strävan att sätta brukaren i fokus. Reformen har ett tydligt brukarperspektiv, och ett viktigt syfte med reformen är bättre tillgänglighet, kontinuitet och kvalitet för brukarna. Genom det ökade brukarinflytandet ökar också kvaliteten på tjänsterna.

Utskottet anser inte att riksdagen bör ta något initiativ med anledning av motion So3 (s, v, mp) yrkande 6. Motionsyrkandet avstyrks.

Nationell yrkeskompetens

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om nationell yrkeskompetens.

Jämför reservation 6 (s, v, mp).

Propositionen

Regeringen gör bedömningen att utvecklingen av grundläggande kompetens för arbete inom vård och omsorg för äldre kvinnor och män bör ges ett nationellt stöd. För närvarande bör någon lagreglering av yrkeskrav inte införas.

För framtiden behövs ett fungerande nationellt system för grundläggande yrkesutbildning till arbete inom vård av och omsorg om äldre. En grundutbildning behöver vara relevant för att den studerande efter studierna ska kunna börja arbeta med äldreomsorg oavsett arbetsgivare. Det är därför viktigt att det finns en minsta gemensam nämnare som beskriver yrkesområdet.

Regeringen har gett Socialstyrelsen i uppdrag att i föreskrifter till skydd för enskildas liv, personliga säkerhet eller hälsa och i allmänna råd närmare konkretisera bl.a. innebörden i socialtjänstlagens (2001:453) (3 kap. 3 §) bestämmelse som anger att insatser inom socialtjänsten ska vara av god kvalitet och att det för utförandet av uppgiften ska finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet. Socialstyrelsen ska redovisa uppdraget senast den 30 juni 2011. Regeringen anser därför att det för närvarande inte är aktuellt att lämna förslag om en reglering av yrkeskrav i lag.

Aktuellt

Regeringen beslutade den 14 april 2010 att ge Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram ett vägledande underlag i vilket det preciseras vilka kunskaper som enligt 3 kap. 3 § socialtjänstlagen (2001:453) kan behövas dels för grundläggande arbete, dels för specialiserade uppgifter inom äldreomsorgen. Uppdraget ska redovisas senast den 30 juni 2011.

Socialstyrelsen fick samma dag även i uppdrag att i samråd med Sveriges Kommuner och Landsting, Vårdföretagarna och Famna dels utarbeta ett vägledande underlag avseende kunskapsbehov, dels ta fram förslag till en nationell ledarskapsutbildning, allt avseende chefer inom äldreomsorgen. Uppdraget ska redovisas senast den 31 mars 2011.

Motionen

I motion So3 av Ylva Johansson m.fl. (s, v, mp) yrkande 7 begärs ett tillkännagivande om nationell yrkeskompetens. Motionärerna vill att staten fortsätter att satsa resurser på kompetensutveckling för äldreomsorgens personal. Arbetets vikt bör synliggöras genom att det införs nationella kompetenskrav för arbeten inom äldreomsorgen. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om nationella kompetenskrav.

Utskottets ställningstagande

Rekryteringen av tillräckligt många anställda med tillräcklig kompetens är en framtidsfråga för äldreomsorgen. Centralt för en fungerande äldreomsorg är kunniga ledare som finns nära personalen och kan stödja, handleda och reflektera.

Utskottet kan konstatera att regeringen har gett Socialstyrelsen i uppdrag att i föreskrifter och allmänna råd närmare konkretisera bl.a. innebörden i socialtjänstlagens bestämmelse som anger att insatser inom socialtjänsten ska vara av god kvalitet och att det för utförandet av uppgiften ska finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet. Utskottet noterar även att regeringen nyligen har gett Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram ett vägledande underlag i vilket det preciseras vilka kunskaper som enligt socialtjänstlagen kan behövas dels för det grundläggande arbetet, dels för specialiserade uppgifter inom äldreomsorgen. Regeringen har även gett Socialstyrelsen i uppdrag att i samråd med Sveriges Kommuner och Landsting, Vårdföretagarna och Famna dels utarbeta ett vägledande underlag avseende kunskapsbehov, dels ta fram förslag till en nationell ledarskapsutbildning, allt avseende chefer inom äldreomsorgen.

Utskottet anser att resultatet av det pågående arbetet på området bör avväntas. Motion So3 (s, v, mp) yrkande 7 avstyrks.

Investeringsstöd till trygghetsbostäder m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om uppdrag till Socialstyrelsen och Boverket att följa och utvärdera utvecklingen av trygghetsboenden.

Jämför reservation 7 (s, v, mp).

Propositionen

Regeringen anser inte att det krävs någon särskild lag som ger kommunerna befogenhet att inrätta trygghetsbostäder för äldre personer. Den möjligheten ingår redan i den allmänna kompetens som kommunerna har enligt kommunallagen (1991:900). Ett investeringsstöd till nybyggnad av

och ombyggnad till trygghetsbostäder för äldre kan lämnas under åren 2009–2012. Regeringen avser att följa utvecklingen av investeringsstöd till trygghetsbostäder.

Regeringen anser att valfriheten för äldre kvinnor och män avseende boende behöver öka. Trygghetsbostäder behöver se olika ut beroende på lokala förhållanden och på de önskemål som de som söker sådan bostad har.

Regeringen ser uppenbara fördelar med en mångfald i fråga om ägande, former för upplåtelse, samverkan om drift och verksamhet. Regeringen bedömer att trygghetsbostäder bör kunna inrättas och tillhandahållas av flera intressenter, såsom kommuner, föreningar, bostadsföretag och kooperativ.

För dem över en viss ålder som vill ha en bostad med tillgång till personal varje dag och möjligheter till gemensamma aktiviteter eller gemensamma måltider kan trygghetsbostäder bli ett alternativ som bidrar till ökad trygghetskänsla.

Trygghetsbostäder ska vara planerade så att det är möjligt att bo kvar om man får en funktionsnedsättning som kräver hjälpmedel för förflyttning. Det är därför viktigt att bostaden genom sin utformning underlättar dels för den enskilde att använda moderna och bra hjälpmedel för att kunna klara sig själv, dels för personalen att utföra sitt arbete med effektiva metoder och moderna och bra hjälpmedel utan att riskera sin hälsa.

Trygghetsbostäderna ska också innehålla lokaler för gemensamma aktiviteter. Det är grundläggande att trygghetsbostäder bemannas med personal varje dag för att skapa kontakt med de boende, erbjuda gemensamma måltider och erbjuda kulturella aktiviteter m.m.

Aktuellt

För att ytterligare främja utbudet av anpassat boende för äldre föreslår regeringen i propositionen Vårtilläggsbudget för 2010 (prop. 2009/10:99) att ändamålet för anslaget 5:1 Stimulansbidrag och åtgärder inom äldrepolitiken bör utvidgas. Anslaget bör även få användas för att stödja planeringsprocessen för äldreboenden såväl i det ordinära som i det särskilda boendet samt för att stimulera skapandet av fler bostäder utformade efter äldre personers behov.

Motionen

I motion So3 av Ylva Johansson m.fl. (s, v, mp) yrkande 8 begärs ett tillkännagivande om uppdrag till Socialstyrelsen och Boverket att följa och utvärdera utvecklingen av trygghetsboenden. Motionärerna anför att utformandet av trygghetsbostäder med regeringens förslag i hög grad har lämnats över till marknaden och de kan förväntas utformas på olika sätt vad gäller inriktning, kvalitet och pris. För motionärerna är det viktigt att Trygghetsbostäder också ska vara ett alternativ för de äldre kvinnor och män

som har den lägsta pensionen. Det är mycket viktigt att följa och utvärdera utformningen, kvaliteten och den ekonomiska tillgängligheten när det gäller trygghetsboenden.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att valfriheten för äldre kvinnor och män avseende boendet behöver öka. Utskottet ser uppenbara fördelar med en mångfald i fråga om ägande, former för upplåtelse, samverkan om drift och verksamhet. Trygghetsbostäder behöver se olika ut beroende på lokala förhållanden och på de önskemål som de som söker sådan bostad har. Trygghetsbostäder bör kunna inrättas och tillhandahållas av flera intressenter, såsom kommuner, föreningar, bostadsföretag och kooperativ.

Utskottet delar regeringens bedömning att för dem över en viss ålder som vill ha en bostad med tillgång till personal varje dag och möjligheter till gemensamma aktiviteter eller gemensamma måltider kan trygghetsbostäder bli ett alternativ som bidrar till ökad trygghetskänsla. Det är dock enligt utskottet viktigt att klargöra att trygghetsboende inte kan jämföras med eller ersätta särskilt boende enligt socialtjänstlagen.

Utskottet anser inte att riksdagen bör ta något initiativ med anledning av motion So3 (s, v, mp) yrkande 8. Motionsyrkandet avstyrks.

Särskilt boende enligt socialtjänstlagen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om uppdrag att främja god matkultur i äldreomsorgen.

Jämför reservation 8 (s, v, mp).

Propositionen

Regeringen gör bedömningen att det behövs fler platser i särskilda boendeformer för äldre. Genom de demografiska förändringarna beräknas behoven av sådana boenden öka ytterligare. Det är angeläget att stödja utbyggnaden genom ett fortsatt statligt investeringsstöd till särskilt boende.

Regeringen konstaterar att det finns behov av en ökad samsyn i frågor om hur bostäder inom särskilt boende för äldre bör vara utformade. Bostaden är den enskildes hem och det är fullt rimligt att en modern bostad bör möjliggöra för en äldre person att med eller utan olika hjälpmedel klara sig själv så länge som möjligt. Bostadens utformning bör också möjliggöra en god arbetsmiljö för de arbetstagare som ska ge hjälp.

Aktuellt

För att ytterligare främja utbudet av anpassat boende för äldre föreslår regeringen i propositionen Vårtilläggsbudget för 2010 (prop. 2009/10:99) att ändamålet för anslaget 5:1 Stimulansbidrag och åtgärder inom äldrepolitiken bör utvidgas. Anslaget bör även få användas för att stödja planeringsprocessen för äldreboenden såväl i det ordinära som i det särskilda boendet samt för att stimulera skapandet av fler bostäder utformade efter äldre personers behov.

Regeringen beslutade den 14 april 2010 att ge Socialstyrelsen i uppdrag att i samråd med Boverket och Arbetsmiljöverket genomföra en förstudie om hur bostäder enligt 5 kap. 5 § och 5 kap. 7 § socialtjänstlagen (2001:453) och 9 § 9 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade kan utformas. Vid genomförandet av uppdraget ska hänsyn tas både till att dessa bostäder är enskilda personers hem och till att bostäderna vanligen också är en arbetsplats för personal som utför omsorgs- eller vårduppgifter. Uppdraget ska redovisas senast den 31 december 2010.

Regeringen beslutade den 4 mars 2010 om direktivet Gårdsförsäljning av alkoholdrycker och alkoholservering på särskilda boenden (dir. 2010:21). En särskild utredare ska bl.a. utreda frågan om möjligheten att tillåta servering av alkoholdrycker på särskilda boenden. I uppdraget ingår att analysera och belysa de problemställningar som finns i denna fråga.

Av direktiven framgår bl.a. följande.

I Alkohollagsutredningens uppdrag låg bl.a. att särskilt utreda och analysera behovet av förändringar i alkohollagen i fråga om tillstånd till servering av spritdrycker, vin och starköl. Frågan om möjligheten att tillåta sådan servering på särskilda boenden, utifrån de krav på t.ex. kök och matutbud som i alkohollagstiftningen ställs för serveringstillstånd, har dock inte särskilt uppmärksammats av utredningen. Regeringen anser att det finns skäl att särskilt utreda förutsättningarna för att tillåta sådan servering.

I direktiven görs en koppling till den aktuella propositionen och förslaget om en nationell värdegrund för äldreomsorgen. I värdegrunden ligger bl.a. att äldreomsorgen behöver respektera och stödja den enskildes självbestämmande och hans eller hennes autonoma livsföring. Exempelvis ska den äldre kvinnan eller mannen kunna påverka när måltider ska intas och vilken mat man önskar äta. En utgångspunkt för utredarens analys ska vara att individens självbestämmande ska respekteras.

Uppdraget ska i denna del redovisas senast den 1 februari 2011.

Motionen

I motion So3 av Ylva Johansson m.fl. (s, v, mp) yrkande 9 begärs ett tillkännagivande om uppdrag att främja god matkultur i äldreomsorgen. Motionärerna stöder den redovisade inriktningen men anser att också maten och matsituationen särskilt måste uppmärksammas. Uppdraget till Socialstyrel-

sen och övriga myndigheter bör kompletteras med ett uppdrag att i samarbete med Livsmedelsverket och Folkhälsoinstitutet se över regler för byggande i syfte att underlätta och främja en god matkultur i äldreomsorgen med möjlighet att laga mat på plats.

Utskottets ställningstagande

För äldre i särskilt boende utgör maten naturligtvis en viktig kvalitetsaspekt. Detta har regeringen uppmärksammat i de avsatta stimulansbidragen till kommuner och landsting för att stödja arbetet med att utveckla vård och omsorg om äldre personer. För 2010 finns totalt avsatt 1,3 miljarder kronor och av dessa fördelar Socialstyrelsen 680 miljoner kronor i stimulansmedel till kommuner och landsting för att höja kvaliteten i vården och omsorgen om äldre personer. Ett av sex prioriterade områden är kost och nutrition.

Resultatet av det pågående arbetet bör avvaktas. Utskottet anser inte att riksdagen bör ta något initiativ med anledning av motion So3 (s, v, mp) yrkande 9. Motionsyrkandet avstyrks.

Indelningen i byggnadstyp

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om fastighetstaxering av äldreboenden.

Jämför reservation 9 (s, v, mp).

Propositionen

I propositionen anförs att regeringen inte avser att i detta sammanhang föreslå någon ändring i fastighetstaxeringslagen.

Regeringsrätten tog i ett avgörande från 1985 (RÅ 1985 1:91) ställning till att servicehus ska klassificeras som hyreshus. Grunden för ställningstagandet var att byggnaden primärt är avsedd för bostadsändamål. Tio år senare slog Regeringsrätten i ett annat avgörande fast att de författningsändringar som genomförts på socialtjänstens område sedan 1985 inte ger anledning att göra en annan principiell bedömning än vad som gjordes då (RÅ 1995 ref. 25). Fastighetsskatten har ersatts av en kommunal fastighetsavgift.

Regeringen anser att en förändrad klassificering skulle förändra kommunens intäkter från fastighetsavgiften och utgifter för att anordna särskilt boende på ett sådant sätt att de två förändringarna tar ut varandra. De nu gällande reglerna bedöms därför inte påverka kommunernas benägenhet att anordna särskilda boendeformer för äldre. Mot bakgrund av detta ser inte regeringen skäl att föreslå någon ändring i fastighetstaxeringslagen.

Aktuellt

I skatteutskottets betänkande Allmänna motioner om beskattning av företag, kapital och fastighet (2009/10:SkU27) behandlas frågan om klassificering av byggnader för äldreboende vid fastighetstaxeringen i samband med ett motionsyrkande. I sitt ställningstagande framför skatteutskottet följande:

Utskottet har vid tidigare behandling av liknande motionsyrkanden, senast i betänkande 2008/09:SkU23, framhållit att det är angeläget att regeringen prövar vilka åtgärder som kan vara lämpliga för att undanröja all osäkerhet om hur äldreboenden ska klassificeras vid fastighetstaxeringen och har förutsatt att frågan uppmärksammas av regeringen. Finansministern har den 14 januari 2009 som svar på Marie Engströms (v) fråga 2008/09:428 upplyst om att beredning även pågår av en framställning från Skatteverket om en ändring i fastighetstaxeringslagens definition av vårdbyggnader för att uppnå en likformig fastighetstaxering av äldreboenden. Utskottet anser att det är angeläget att regeringen inom kort återkommer i frågan. Mot denna bakgrund anser utskottet att ett tillkännagivande i frågan inte ska behövas.

Skatteutskottets förslag till beslut om avslag på motionsyrkandet bifölls av riksdagen den 11 mars 2010.

Motionen

I motion So3 av Ylva Johansson m.fl. (s, v, mp) yrkande 10 begärs ett tillkännagivande om fastighetstaxering av äldreboenden. Motionärerna anför att det i kommunerna råder en osäkerhet i fråga om klassificeringen i skattehänseende av de blandade boendeformerna som finns inom äldreomsorgen. Skatteutskottet menar (i betänkande 2009/10:SkU27) att det är olyckligt att beredningen har dragit ut på tiden och utgår från att regeringen inom kort kan återkomma i frågan. Motionärerna menar att den förelagda propositionen hade varit ett utomordentligt tillfälle för regeringen att göra detta och delar det eniga skatteutskottets uppfattning att eftersläpningen är olycklig. Regeringen bör snarast återkomma med förslag till åtgärder för att undanröja osäkerheten.

Utskottets ställningstagande

Frågan om klassificering av byggnader för äldreboende vid fastighetstaxeringen har nyligen behandlats av skatteutskottet i betänkandet Allmänna motioner om beskattning av företag, kapital och fastighet (2009/10:SkU27).

Socialutskottet gör ingen annan bedömning än skatteutskottet. Motion So3 (s, v, mp) yrkande 10 avstyrks.

Meddelarskydd

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om meddelarskydd för personalen inom all offentligt finansierad vård och omsorg.

Jämför reservation 10 (s, v, mp).

Motionen

I motion So3 av Ylva Johansson m.fl. (s, v, mp) yrkande 1 begärs ett tillkännagivande om meddelarskydd för personalen inom all offentligt finansierad vård och omsorg. Motionärerna anser att alla entreprenadavtal med privata utförare inom vård och omsorg ska omfatta personalens rätt till meddelarskydd. Därutöver krävs ny lagstiftning. De föreslår att det tillsätts en ny utredning för att grundlagsskydda personalens meddelarskydd inom all offentligt finansierad vård och omsorg.

Tidigare behandling

I Socialutskottets betänkande Samordnad och tydlig tillsyn av socialtjänsten m.m. (2008/09:SoU22) behandlades bl.a. Riksrevisionens styrelses framställning angående statens styrning av kvalitet i privat äldreomsorg (2008/09:RRS13).

Riksrevisionens styrelse konstaterade där att de olika reglerna för offentlig respektive enskild verksamhet innebär att möjligheterna att få kunskap om de enskilda verksamheterna är olika och att detta också gäller för hur missförhållandena ska kunna uppmärksammas och påtalas.

Enligt styrelsen borde regeringen utarbeta förslag till hur skyldigheter och rättigheter att anmäla missförhållanden inom privat äldreomsorg ska regleras i lagstiftningen och att anmälan av allvarliga missförhållanden i privat bedriven verksamhet ska göras direkt till socialnämnden eller annan offentlig myndighet. Därutöver borde regeringen ta initiativ som bidrar till att frågor om anmälan av missförhållanden uppmärksammas vid tillståndsgivning och i entreprenadavtal.

I motion 2008/09:So13 av Ylva Johansson m.fl. (s, v, mp) begärdes i yrkande 1 ett tillkännagivande om lagändringar så att alla avtal med privata utförare inom skattefinansierad vård och omsorg ska omfatta personalens rätt till meddelarskydd. I yrkande 2 begärdes ett tillkännagivande om att grundlagsskydda personalens meddelarskydd inom all offentligt finansierad vård och omsorg.

I sitt ställningstagande i betänkande 2008/09:SoU22 framförde utskottet bl.a. följande (res. s, v, mp):

När det gäller meddelarskydd för personal inom privat omsorgsverksamhet är detta en fråga som utretts tidigare och diskuterats en längre tid. Möjligheterna att förstärka meddelarskyddet för privatanställda har över-

vägts av den förra regeringen, men efter omfattande kritik från remissinstanserna valde den dåvarande regeringen att inte gå vidare med ett sådant förslag. Utskottet utesluter dock inte att frågan kan behöva ses över igen. Utskottet ser det i och för sig som naturligt att en kommun avtalar om skydd mot efterforskning och repressalier mot den privata arbetsgivarens anställda. Riksdagen bör inte ta något initiativ.

Motion So13 (s, v, mp) avstyrks.

Utskottets förslag till beslut om avslag på framställning 2008/09:RRS13 punkterna 1–3 och motion 2008/09:So13 yrkandena 1 och 2 bifölls av riksdagen den 20 maj 2009.

Utskottets ställningstagande

Frågan om meddelarskydd har tidigare behandlats av utskottet i betänkandet Samordnad och tydlig tillsyn av socialtjänsten m.m. (2008/09:SoU22).

Utskottet vidhåller tidigare bedömning och erinrar om att sjukvårdshuvudmännen och kommunerna kan skriva in efterforskningsförbud i avtal med privata vårdgivare. Frågan om en lagreglering är en avvägning mellan avtalsfrihet å ena sidan och meddelarskydd å andra sidan. Både nuvarande och tidigare regering har i den avvägningen valt att inte lagreglera.

Utskottet utgår från att regeringen följer frågan. Motion So3 (s, v, mp) yrkande 1 avstyrks.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. **Värdigt liv i äldreomsorgen, punkt 1 (s, v, mp)**

av Christer Engelhardt (s), Lars U Granberg (s), Marina Pettersson (s), Lennart Axelsson (s), Catharina Bråkenhielm (s), Thomas Nihlén (mp), Ann Arleklo (s) och Eva Olofsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453),
2. lag om ändring i lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen proposition 2009/10:116 och motion

2009/10:So3 av Ylva Johansson m.fl. (s, v, mp) yrkande 2.

Ställningstagande

Regeringen föreslår en ändring i lagen om vissa kommunala befogenheter som ger kommunerna rätt att lämna ekonomisk kompensation till en enskild person i samband med att bistånd tillhandahålls enligt socialtjänstlagen.

Många remissinstanser har varit kritiska till förslaget. Förslaget om skadeståndsmöjlighet är ett nytt sätt att bedriva lagstiftningsarbete. Med tanke på de invändningar som förts fram angående konsekvenserna av förslaget föreslår vi att det görs en utvärdering av hur systemet med skadeståndsskyldighet (kommunal kompensation) utvecklas och att resultatet redovisas för riksdagen.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

2. **Värdegrundsmärkning, punkt 2 (s, v, mp)**

av Christer Engelhardt (s), Lars U Granberg (s), Marina Pettersson (s), Lennart Axelsson (s), Catharina Bråkenhielm (s), Thomas Nihlén (mp), Ann Arleklo (s) och Eva Olofsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2009/10:So3 av Ylva Johansson m.fl. (s, v, mp) yrkande 3.

Ställningstagande

De granskningar av äldreomsorgen som Socialstyrelsen har genomfört visar att det finns betydande skillnader på nästan alla områden när det gäller vården och omhändertagandet av gamla. Personalomsättningen varierar kraftigt från ort till ort. Det skiljer också mellan kommunerna när det gäller hur stor andel av personalen som har utbildning för att jobba i äldreomsorgen. Det finns också stora variationer mellan kommuner när det gäller möjligheten för äldre att välja mat. På många håll är det också svårt för närstående som hjälper äldre personer att få avlösning. Sådana skillnader i äldreomsorgens kvalitet mellan olika orter i vårt land är inte tillfredsställande.

Regeringen redovisar att ett frivilligt system för värdegrundsmärkning av äldreomsorg i såväl kommunalt som enskilt bedrivna äldreomsorg bör införas.

Vi anser att ”värdegrundsmärkning” är ett flummigt begrepp och en alltför snäv definition av vad som är viktig kvalitet. Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag om kvalitetsmärkning av äldreomsorgen där även andra viktiga kvalitetsaspekter som t.ex. läkemedelsanvändningen och personalens kompetens redovisas.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

3. **Kommunalisering av hemsjukvården, punkt 3 (s, v, mp)**

av Christer Engelhardt (s), Lars U Granberg (s), Marina Pettersson (s), Lennart Axelsson (s), Catharina Bråkenhielm (s), Thomas Nihlén (mp), Ann Arleklo (s) och Eva Olofsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2009/10:So3 av Ylva Johansson m.fl. (s, v, mp) yrkande 4.

Ställningstagande

Många äldre som behöver vård vill kunna bo kvar hemma i sin invanda miljö och få sin vård där. Därför är hemsjukvården viktig. Dagens huvudmannaskapsregler för hemsjukvården är i detta sammanhang ett problem.

I den nationella utvecklingsplanen från våren 2006 redovisade den socialdemokratiska regeringen att huvudansvaret för hemsjukvården bör överföras till kommunerna och att regeringen skulle återkomma hösten 2006 med ett lagförslag om detta. Omedelbart efter regeringsskiftet redovisade den nya borgerliga regeringen att den inte skulle genomföra denna förändring.

Nu har regeringen ändrat sig och redovisar att det tillsätts en nationell samordnare med uppgift att stödja landsting och kommuner med att fortsätta processen med att överföra ansvaret för hemsjukvården från landstinget till kommunerna.

Vi anser att regeringens avsikt är för svag och defensiv. Vi vill se en lagstiftning om kommunalisering av hemsjukvården. De organisatoriska problemen kring hemsjukvården behöver lösas en gång för alla för att verksamheten ska kunna utvecklas.

Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett lagförslag om kommunalisering av hemsjukvården.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

4. Nationell handlings- och åtgärdsplan, punkt 4 (s, v, mp)

av Christer Engelhardt (s), Lars U Granberg (s), Marina Pettersson (s), Lennart Axelsson (s), Catharina Bråkenhielm (s), Thomas Nihlén (mp), Ann Arleklo (s) och Eva Olofsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2009/10:So3 av Ylva Johansson m.fl. (s, v, mp) yrkande 5.

Ställningstagande

I propositionen redogör regeringen för sina avsikter att uppdra åt berörda myndigheter att utifrån respektive ansvarsområde sammanställa en nationell handlings- och åtgärdsplan för säkerhetsfrämjande arbete för äldre. Vi stöder detta initiativ. Vi vill dock se att frågan om våld mot äldre och mäns våld mot äldre kvinnor får en central roll i arbetet samt att konkreta förslag på hur detta problem ska motverkas presenteras i handlings- och åtgärdsplanen.

Äldre personer är särskilt sårbara brottsoffer när de utsätts för våld och övergrepp. Det rör sig ofta om dolda brott som begås i hemmet eller på en vårdinrättning. Det kan röra sig om såväl psykiska, fysiska och ekonomiska som sexuella övergrepp som inte sällan begås av anhöriga eller personal på vårdinrättningar. Det kan också handla om att undanhålla nödvändig medicin eller tekniska hjälpmedel och undanhållande av den omsorg som behövs. Detta gör utsattheten dubbel eftersom offren är beroende av förövaren för att få stöd att klara sin vardag. Förövaren kan också vara den som står för kommunikationen med yttervärlden.

Därför måste personal som arbetar med äldre människor ha utbildning i dessa frågor. Det gäller både chefer och vårdpersonal inom hälso- och sjukvården och äldreomsorgen.

Till skillnad från anställda inom individ- och familjeomsorgen finns det i de flesta kommuner väldigt lite eller ingen kompetens alls bland personalen inom äldreomsorgen när det gäller mäns våld mot kvinnor och sexuellt våld, och riktlinjer saknas.

Vi anser att frågan om våld mot äldre och mäns våld mot äldre kvinnor bör få en central roll i handlings- och åtgärdsplanen, och konkreta förslag på hur detta problem ska motverkas bör presenteras i detta sammanhang.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5. Ökad mångfald av utförare, punkt 5 (s, v, mp)

av Christer Engelhardt (s), Lars U Granberg (s), Marina Pettersson (s), Lennart Axelsson (s), Catharina Bråkenhielm (s), Thomas Nihlén (mp), Ann Arleklo (s) och Eva Olofsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2009/10:So3 av Ylva Johansson m.fl. (s, v, mp) yrkande 6.

Ställningstagande

Enligt vår mening bör det inte göras särskilda statliga satsningar för att främja privata driftsformer framför andra driftsformer. Under senare år har det bland privata utförare skett en stor strukturomvandling och koncentration till några få stora vårdbolag. Detta motsäger regeringens beskrivning i propositionen att fler privata inslag i äldreomsorgen skulle leda till att verksamheter med olika inriktningar uppstår. Vi motsätter oss att staten av ideologiska skäl främjar privata driftsformer framför offentliga. Vi anser att frågan om att anlita andra utförare än kommunen bör avgöras lokalt

och att resurserna från staten ska fördelas lika oavsett driftsform. Vi föreslår att denna statliga satsning på att införa olika organisatoriska system avbryts. Staten bör ägna sig åt att styra kvalitet och inte organisation.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

6. Nationell yrkeskompetens, punkt 6 (s, v, mp)

av Christer Engelhardt (s), Lars U Granberg (s), Marina Pettersson (s), Lennart Axelsson (s), Catharina Bråkenhielm (s), Thomas Nihlén (mp), Ann Arleklo (s) och Eva Olofsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2009/10:So3 av Ylva Johansson m.fl. (s, v, mp) yrkande 7.

Ställningstagande

Den enskilt viktigaste åtgärden för att höja kvaliteten inom äldreomsorgen är att satsa på personalen. Det är oacceptabelt att ca 30 % av personalen i dag inte har yrkesutbildning för jobb i äldreomsorgen. Socialstyrelsen har i sin granskning av äldreomsorgen bl.a. framfört att den fortsatt låga andelen yrkeskompetent omvårdnadspersonal inverkar negativt på kvalitetsutvecklingen och gör bedömningen att staten bör vidta åtgärder för att öka utbudet av yrkeskompetent omvårdnadspersonal. Socialstyrelsen anser även att det är angeläget att lägga fast kraven på att all personal ska ha en definierad lägsta yrkeskompetens, att utbildningssystemet bör ses över och att förutsättningarna för lärande knutet till arbetsplatserna förbättras.

Vi delar den uppfattningen. Vi vill att staten fortsätter att satsa resurser på kompetensutveckling för äldreomsorgens personal. Det behövs för att se till att personalen i äldreomsorgen har tillräcklig utbildning. Personalens kunskap, erfarenhet, empati, människokänedom, humor och kreativitet är det som avgör kvaliteten. Arbetets vikt bör synliggöras genom att det införs nationella kompetenskrav för att arbeta i äldreomsorgen. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om nationella kompetenskrav.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

7. Investeringsstöd till trygghetsbostäder m.m., punkt 7 (s, v, mp)

av Christer Engelhardt (s), Lars U Granberg (s), Marina Pettersson (s), Lennart Axelsson (s), Catharina Bråkenhielm (s), Thomas Nihlén (mp), Ann Arleklo (s) och Eva Olofsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2009/10:So3 av Ylva Johansson m.fl. (s, v, mp) yrkande 8.

Ställningstagande

Vi delar regeringens bedömning att de allra flesta äldre kommer att bo i sådana bostäder som finns redan i dag. Det är därför viktigt att tillgängligheten i det befintliga bostadsbeståndet förbättras. Sverige har ett i många avseenden modernt bostadsbestånd. En stor del av beståndet behöver dock rustas upp och renoveras för att bl.a. förbättra tillgängligheten, vilket har en avgörande betydelse för om dessa ska kunna fungera för äldre kvinnor och män. Särskilt viktigt blir det när funktionsnedsättningar gör sig påminda. Förekomsten av hälsoproblem och funktionsnedsättningar ökar med ålder och blir vanligare eftersom äldre lever allt längre.

Vi har i den rödgröna överenskommelsen om bostadspolitiken presenterat ett brett ROT-program för flerfamiljshus, både bostadsrätter och hyresrätter. Vårt ROT-avdrag kompletteras med klimatbonus för radhus, villor, ägarlägenheter och bostadsrättsföreningar som genomför energieffektiviseringar. Vi vill därutöver avsätta medel för att rusta upp befintligt bostadsbestånd i miljonprogramsområdena. Detta är åtgärder som skulle förbättra tillgängligheten i bostadsbeståndet.

Äldre personer som önskar en annan bostad har ofta svårt att hitta en ny bostad. Många bostäder i det befintliga beståndet motsvarar inte de krav på tillgänglighet, användbarhet eller bekvämlighet som äldre personer har. Särskild brist är det på mindre hyresrätter. Bostadsbristen är på många håll akut, inte minst i storstäderna. Vi anser att bostadsbristen ska byggas bort och har föreslagit ett kraftigt ökat bostadsbyggande jämfört med dagens nivåer för att möta behoven.

Vi är positiva till fler boendeanternativ för äldre och tycker att trygghetsboende är bra och att det är viktigt att de kan utformas utifrån lokala förhållanden. Vi är däremot oroliga för att trygghetsboenden, med den utformning regeringen ger dem och den bostadspolitik regeringen för, trots investeringsstödet inte kommer att bli ekonomiskt möjligt att efterfråga för pensionärer med låg inkomst.

Det är mycket viktigt att följa och utvärdera utformningen, kvaliteten och den ekonomiska tillgängligheten när det gäller trygghetsboenden. Boverket bör tillsammans med Socialstyrelsen få i uppdrag att följa och utvärdera utvecklingen av trygghetsboenden.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

8. Särskilt boende enligt socialtjänstlagen, punkt 8 (s, v, mp)

av Christer Engelhardt (s), Lars U Granberg (s), Marina Pettersson (s), Lennart Axelsson (s), Catharina Bråkenhielm (s), Thomas Nihlén (mp), Ann Arleklo (s) och Eva Olofsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2009/10:So3 av Ylva Johansson m.fl. (s, v, mp) yrkande 9.

Ställningstagande

Maten och måltiden är grundläggande för vårt välbefinnande. Alla människor ska ha möjlighet att få känna doften av nylagad mat och sedan få den serverad i en skön och lugn miljö. I dag får cirka 200 000 personer sin mat genom hemtjänst eller äldreboende.

Vi stöder den redovisade inriktningen i propositionen men anser att också maten och matsituationen måste uppmärksammas särskilt. Näringsinnehållet i maten är en av de viktigaste källorna för att bevara hälsan. Undernäring är ett stort men tyst problem bland många äldre. Många mediciner ger dessutom dålig aptit. Uppdraget till Socialstyrelsen och övriga myndigheter bör kompletteras med ett uppdrag att i samarbete med Livsmedelsverket och Folkhälsoinstitutet se över regler för byggande i syfte att underlätta och främja en god matkultur i äldreomsorgen med möjlighet att laga mat på plats.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

9. Indelningen i byggnadstyp, punkt 9 (s, v, mp)

av Christer Engelhardt (s), Lars U Granberg (s), Marina Pettersson (s), Lennart Axelsson (s), Catharina Bråkenhielm (s), Thomas Nihlén (mp), Ann Arleklo (s) och Eva Olofsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2009/10:So3 av Ylva Johansson m.fl. (s, v, mp) yrkande 10.

Ställningstagande

I kommunerna råder en osäkerhet i fråga om klassificeringen i skattehänseende av de blandade boendeformerna som finns inom äldreomsorgen. Ett enigt skatteutskott har i betänkande 2008/09:SKU23 framhållit att det är angeläget att regeringen prövar vilka åtgärder som kan vara lämpliga för att undanröja all osäkerhet om hur äldreboenden ska klassificeras vid fastighetstaxeringen och har förutsatt att frågan uppmärksammas av regeringen. Finansministern har den 14 januari 2009 som svar på Marie Engströms (v) fråga 2008/09:428 upplyst om att beredning även pågår av en framställning från Skatteverket om en ändring i fastighetstaxeringslagens definition av vårdbyggnader för att uppnå en likformig fastighetstaxering av äldreboenden. Skatteutskottet anför i betänkande 2009/10:SKU27 att det är olyckligt att beredningen har dragit ut på tiden och utgår från att regeringen inom kort kan återkomma i frågan.

Vi menar att den förelagda propositionen hade varit ett utomordentligt tillfälle för regeringen att göra detta och delar det eniga skatteutskottets uppfattning att eftersläpningen är olycklig. Regeringen bör snarast återkomma med förslag till åtgärder för att undanröja osäkerheten.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

10. Meddelarskydd, punkt 10 (s, v, mp)

av Christer Engelhardt (s), Lars U Granberg (s), Marina Pettersson (s), Lennart Axelsson (s), Catharina Bråkenhielm (s), Thomas Nihlén (mp), Ann Arleklo (s) och Eva Olofsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2009/10:So3 av Ylva Johansson m.fl. (s, v, mp) yrkande 1.

Ställningstagande

Vi anser att det krävs en förändrad lagstiftning när det gäller personalens meddelarskydd.

En viktig del i kvalitetsarbetet är enligt vår mening personalens rätt och möjligheter att yttra sig om verksamheten. I dag omfattas alla av rätten att meddela uppgifter för publicering, meddelarfrihet. Man är också garanterad anonymitet som meddelare. Offentliga arbetsgivare får inte efterforska vem som lämnat meddelanden för publicering.

En ökande andel av den offentliga verksamheten utförs i dag av privata företag och de omfattas inte av efterforskningsförbudet. Anställda där har alltså sämre meddelarskydd än sina kollegor i offentlig verksamhet. Privatanställda kan inte anonymt lämna ut uppgifter om missförhållanden utan att riskera disciplinpåföljd av arbetsgivaren. De anställda måste själva kunna bedöma om missförhållandena är så allvarliga att det är ett lex Sarah-ärende, annars riskerar de skadestånd för att ha avslöjat företagshemligheter. Detta är enligt vår mening orimligt.

Därför är det viktigt att personal ska kunna anmäla om man ser missförhållanden inom verksamheten. Det är en säkerhet inte bara för den anställda, utan i högsta grad för den enskilde, anhöriga och allmänhet att veta att ett sådant lagskydd finns. Men det är inte bara meddelarfriheten som är viktig, utan också att det finns ett skydd för den som anmäler, s.k. meddelarskydd. Meddelarskydd innebär att man har skydd mot att någon gör efterforskningar om vem som röjt en uppgift.

Hur vården och omsorgen av våra gamla fungerar får aldrig betraktas som en företagshemlighet. Personalen är den viktigaste kvalitetsfaktorn. Riksrevisionen har i en rapport (RiR 2008:21) starkt kritiserat kontrollen av den privata äldreomsorgen och föreslår en rad åtgärder, bl.a. att personalens meddelarskydd ska stärkas.

Vi anser att alla entreprenadavtal med privata utförare inom vård och omsorg ska omfatta personalens rätt till meddelarskydd. Vi anser även att det krävs ny lagstiftning och föreslår därför att det tillsätts en ny utredning för att grundlagsskydda personalens meddelarskydd inom all offentligt finansierad vård och omsorg.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2009/10:116 Värdigt liv i äldreomsorgen:

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453),
2. lag om ändring i lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter.

Följdmotionen

2009/10:So3 av Ylva Johansson m.fl. (s, v, mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om meddelarskydd för personalen inom all offentligt finansierad vård och omsorg.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utvärdering av skadeståndsmöjlighet i socialtjänstlagen.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om värdegrundsmärkning.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om huvudmannaskapet för hemsjukvården.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om våld mot äldre och mäns våld mot äldre kvinnor.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om likvärdiga villkor för privata och offentliga utförare i äldreomsorgen.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om nationell yrkeskompetens.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om uppdrag till Socialstyrelsen och Boverket att följa och utvärdera utvecklingen av trygghetsboenden.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om uppdrag att främja god matkultur i äldreomsorgen.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om fastighetstaxering av äldreboenden.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen
(2001:453)

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 4 och 5 §§ socialtjänstlagen (2001:453) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.**4 §**

Socialtjänstens omsorg om äldre ska inriktas på att äldre personer får leva ett värdigt liv och känna välbefinnande (värdegrund).

Socialnämnden *skall* verka för att äldre människor får möjlighet att leva och bo självständigt under trygga förhållanden och ha en aktiv och meningsfull tillvaro i gemenskap med andra.

Socialnämnden *ska* verka för att äldre människor får möjlighet att leva och bo självständigt under trygga förhållanden och ha en aktiv och meningsfull tillvaro i gemenskap med andra.

5 §

Socialnämnden *skall* verka för att äldre människor får goda bostäder och *skall* ge dem som behöver det stöd och hjälp i hemmet och annan lättåtkomlig service.

Socialnämnden *ska* verka för att äldre människor får goda bostäder och *ska* ge dem som behöver det stöd och hjälp i hemmet och annan lättåtkomlig service.

Kommunen *skall* inrätta särskilda boendeformer för service och omvårdnad för äldre människor som behöver särskilt stöd.

Kommunen *ska* inrätta särskilda boendeformer för service och omvårdnad för äldre människor som behöver särskilt stöd.

Den äldre personen ska, så långt det är möjligt, kunna välja när och hur stöd och hjälp i boendet och annan lättåtkomlig service ska ges.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2011.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter

dels att 1 kap. 2 och 4 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas en ny paragraf, 2 kap. 10 §, samt närmast före 2 kap. 10 § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

2 §

Det krav på anknytning till kommunens eller landstingets område eller dess medlemmar som avses i 2 kap. 1 § kommunallagen (1991:900) gäller inte vid tillämpning av följande bestämmelser i denna lag:

– 2 kap. 3 § om medfinansiering av vissa projekt,

– 2 kap. 4 § om bistånd till utländska studerande,

– 2 kap. 10 § om kompensation till enskilda inom socialtjänsten,

– 3 kap. 2 § om sjuktransporter,

– 3 kap. 3 § om kollektivtrafik,

– 4 kap. 1 § om turism, och

– 5 kap. om tjänsteexport och internationellt bistånd.

Vid tillämpningen av 2 kap. 1 § om bidrag till byggande av statlig väg och järnväg krävs dock särskilda skäl för undantag från kravet på anknytning.

4 §

Det som anges i 2 kap. 6–8 §§ inskränker inte de skyldigheter som kommunen har enligt socialtjänstlagen (2001:453).

Den eller de nämnder som avses i 2 kap. 4 § första stycket socialtjänstlagen ska ha hand om verksamhet enligt 2 kap. 7 och 8 §§.

Det som anges i 2 kap. 6–8 och 10 §§ inskränker inte de skyldigheter som kommunen har enligt socialtjänstlagen (2001:453).

Den eller de nämnder som avses i 2 kap. 4 § första stycket socialtjänstlagen ska ha hand om verksamhet enligt 2 kap. 7, 8 och 10 §§.

2 kap.

Kompensation till enskilda inom socialtjänsten

10 §

En kommun får lämna kompensation till en person

– när han eller hon inte har fått bistånd enligt 4 kap. 1 eller 2 § socialtjänstlagen (2001:453) inom skälig tid eller i enlighet med ett beslut av socialnämnden eller ett

avgörande av en domstol, eller
– när socialnämnden inte har
fullgjort en garanti som lämnats
till personen att inom en viss tid
eller på ett visst sätt tillhandahålla
bistånd enligt 4 kap. 1 eller 2 §
socialtjänstlagen.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2011.
  2. Bestämmelsen i 2 kap. 10 § får tillämpas även om den omständighet som utgör grund för att utge kompensation har inträffat innan lagen har trätt i kraft.